

LEBRIS

We know
books

A·S·I·M·O·V

ZEI ÎNȘIȘI

Traducere din limba engleză
de Mihai-Dan Pavelescu

PALADIN

PARTEA I

Împotriva prostiei... 7

PARTEA A II-A

...zeii înșiși... 73

PARTEA A III-A

...luptă în zadar? 181

ÎMPOTRIVA PROSTIEI...

6¹

— Nu-i bine! se răsti Lamont. N-am ajuns nicăieri!

Părea gânditor, atitudine ce se potrivea cu ochii afundați în orbite și cu ușoara asimetrie a bărbiei prelungi. Aerul acela meditativ îl avea chiar și atunci când era în formă, dar acum nu putea fi vorba despre așa ceva. A doua întrevedere oficială cu Hallam fusese un eșec chiar mai mare decât prima.

— Nu dramatiza, îl calmă Myron Bronowski. De fapt, nici nu te așteptaseși la altceva. Chiar tu mi-ai spus-o.

Arunca alune în aer și le prindea din zbor între buzele lui cărnoase. Nu dădea greș niciodată. Era un bărbat nu prea înalt și nici prea zvelt.

— Asta nu înseamnă că-mi place. Însă ai dreptate, nu contează. Pot face alte lucruri și vreau să le fac și, în plus, depind de tine. Dacă ai putea măcar să afli...

— Ai putea să te oprești, Pete. Am mai auzit toate astea. Tot ce am de făcut este să descifrez gândirea unei inteligențe non-umane.

¹ Cartea începe cu capitolul 6. Aceasta nu este o greșală. Am propriile mele motive subtile. Așa că citiți și sper să vă placă (n.a.).

— O inteligență *superioară* celei umane. Ființele acelea din para-Univers încearcă să se facă înțelese.

— Posibil, dar încearcă s-o facă prin intermediul inteligenței *mele*, despre care gândesc uneori că-i mai bună decât cea umană, însă nu cu mult, suspină Bronowski. Câteodată, stau noaptea și mă întreb dacă, la urma urmelor, inteligențe diferite pot comunica; sau, atunci când am avut o zi a naibii de proastă, dacă expresia „inteligențe diferite” are vreun sens...

— Are! izbucni violent Lamont; încleștând pumnii în buzunarele halatului. Înseamnă Hallam și cu mine. Înseamnă eroul-și-nebunul doctor Frederik Hallam și cu mine. Suntem inteligențe diferite pentru că, atunci când îi vorbesc, el nu mă înțelege. Fața lui idioată se înroșește, ochii i se holbează și urechile i se astupă. Aș zice că mintea i se oprește din funcționare, dar n-am dovezi că funcționează realmente în restul timpului.

— Ce manieră de a vorbi despre Părintele Pompei de Electroni, murmură Bronowski.

— Asta e! Celebrul Părinte al Pompei de Electroni! Nici că se putea un copil mai nelegitim. Contribuția lui a fost cea mai umilă. Știu *precis*!

— Și eu știu. Mi-ai spus-o de nenumărate ori.

Bronowski prinse o altă alună din zbor fără să greșască.

Totul începuse cu treizeci de ani în urmă. Frederick Hallam era un radiochimist cu teza de doctorat abia susținută și nu dădea niciun semn că va zgudui lumea.

Zguduiturile au fost declanșate de o sticlă prăfuită, purtând eticheta „Tungsten”, care stătea pe biroul lui. Nu-i aparținea; n-o utilizase niciodată. Era o amintire dintr-un trecut îndepărtat, când un fost ocupant al încăperii avusese nevoie de ea pentru un motiv demult uitat. Nici măcar nu mai conținea tungsten, ci se zăreau numai niște granule mici, acoperite cu un strat gros de oxid, cenușiu și prăfuit. De niciun folos nimănui.

Într-o bună zi, Hallam intră în laborator (ca să fim mai preciși, era 3 octombrie 2070), se apucă de lucru, se opri cu puțin înainte de ora 10, privi fix sticlă și o ridică. Era aceeași sticlă prăfuită și cu eticheta decolorată, dar Hallam zbieră:

— La naiba! Cine *dracu'* a umblat aici?

Cel puțin așa afirma Denison, care auzise întrebarea și avea să i-o povestească lui Lamont după aproape o generație. Relatarea oficială a descoperirii, așa cum este prezentată în cărți, folosește alte cuvinte. Se creează imaginea unui chimist vigilent, care conștientizează o modificare și trage imediat deducții profunde.

Nu fusese așa. Hallam nu avea nevoie de tungsten; pentru el era lipsit de valoare și dacă cineva ar fi umblat cu sticlă, aceasta nu l-ar fi afectat cu nimic. Detesta însă orice intervenție pe masa lui (ca mulți alții) și-i suspecta pe unii colegi că ar fi făcut așa ceva din simplă răutate.

La momentul respectiv, nimeni nu știa ce se putuse întâmpla. Benjamin Allan Denison, care-l auzise răcnind, avea laboratorul pe cealaltă parte a coridorului, iar ambele uși erau deschise. Înălță ochii și întâlni privirea acuzatoare a lui Hallam.

Nu-l prea înghițea pe acesta (și nici nu era singurul) și dormise destul de agitat cu o noapte în urmă. Era, după cum își aminti mai târziu, destul de încântat să aibă asupra cui să-și descarce nervii, iar radiochimistul era candidatul perfect.

Când Hallam îi băgă sticluța sub nas, Denison se retrase dezgustat.

— Ce dracu' mă interesează pe mine, sau pe oricine altcineva, tungstenul tău? exclamă el. Dacă te-ai uita mai bine, ai vedea că sticla n-a fost deschisă de douăzeci de ani și, dacă nu ți-ai fi pus etichetele pe ea, ți-ai fi dat seama că n-a mai atins-o nimeni.

Hallam se înroși la față și rosti crispat:

— Ascultă, Denison, cineva a schimbat conținutul. Țista nu-i tungsten.

Denison își îngădui un pufnit.

— De unde știi *tu*?

Din asemenea fleacuri – certuri și replici prostești – se face istoria.

În tot cazul, fusese o remarcă nefericită. Cariera universitară a lui Denison, deși tot atât de lungă cât a lui Hallam, era mult mai impresionantă, iar el era tânărul de viitor al departamentului. Hallam știa asta, ba chiar mai rău, Denison știa și el și n-o ascundea. „De unde știi *tu*?”, cu accentuarea clară și distinctă a lui „tu”, a fost un motiv suficient pentru tot ceea ce-a urmat. Altfel, Hallam n-ar fi devenit niciodată cel mai celebru și mai respectat savant din toate timpurile, ca să folosim sintagma utilizată mai târziu de către Denison în discuția sa cu Lamont.

Oficial, în acea dimineață celebră, Hallam observase dispariția granulelor cenușii – nu rămăsese nici măcar praful de pe suprafața interioară –, înlocuite de un metal cu aspectul fierului. Evident, analizase și...

Dar să privim din alt unghi versiunea oficială. Factorul-cheie fusese Denison. Dacă s-ar fi mulțumit cu un răspuns negativ sau cu o simplă ridicare din umeri, s-ar fi putut ca Hallam să-i fi întrebat și pe alții, apoi, eventual, nemulțumit de ciudata întâmplare, să fi abandonat sticluta, lăsând destinul, subtil sau brusc (în funcție de întârzierea descoperirii finale), să hotărască viitorul. În tot cazul, nu Hallam ar fi suit pe culmile gloriei.

Însă când acel „De unde știi tu?” îl izbi în plin, radiochimistul răcni înfuriat:

— Am să-ți arăt că *știi!*

Din clipa aceea, nimic nu-l mai putu opri. Analiza metalului din sticluta deveni prioritatea absolută, iar țelul său era de a șterge disprețul de pe fața ascuțită a lui Denison, cât și veșnicul zâmbet de pe buzele sale palide.

Denison nu uitase niciodată scena respectivă, deoarece tocmai remarca lui îl condusese pe Hallam către Premiul Nobel, iar pe el, spre uitare.

El nu știa (sau, dacă știa, nu-i pășase) că radiochimistul avea o încăpățănare extraordinară, nevoia înspăimântată a mediocrității de a-și apăra mândria, care avea să-l poarte mai departe decât strălucirea inteligenței native a lui Denison.

Hallam acționează imediat și direct. Duse metalul la secția de spectrografie masică. Fiind radiochimist, era un pas normal. Îi cunoștea pe tehnicienii de acolo, lucrase cu ei și avea autoritate. Izbuti chiar ca problema lui să capete prioritate față de alte lucrări de real interes.

În cele din urmă, tehnicianul încuviință:

— Mda, nu este tungsten.

Chipul lat și sobru al lui Hallam se încreți într-un rânj.

— Perfect. O să-i spunem asta băiatului-minune Denison. Vreau un raport...

— Stai o clipă, domnule Hallam. Am zis că nu-i tungsten, dar asta nu înseamnă că știu ce este.

— Cum adică nu știi ce este?

— Vreau să spun că rezultatul e absurd. Tehnicianul reflectă o clipă. Ba chiar imposibil. Raportul masă-sarcină nu-i în regulă.

— Ce vrei să zici?

— E prea mare. Așa ceva nu poate exista.

— Atunci, rosti Hallam (și, indiferent de motivul ce-l îndemna să-o facă, următoarea remarcă îl situă pe drumul către Premiul Nobel – despre care se poate afirma că-l merita), află frecvența radiației X caracteristice și determină-i sarcina. Nu sta și afirma că ceva nu poate să existe.

Peste câteva zile, în laboratorul lui Hallam intră un tehnician agitat. Radiochimistul îi ignoră expresia preocupată – nu era atent la oameni – și întrebă:

— Ai aflat... Trase apoi cu ochiul spre laboratorul lui Denison și închise ușa. Ai aflat sarcina nucleară?

— Da, numai că e greșită.

— Bine, Tracy. Mai fă-o o dată.

— Am făcut-o de zece ori. E greșită.

— Dacă ai măsurat-o, asta este. Nu poți contrazice datele. Tracy se scărpină după ureche și rosti:

— Nu se poate. Dacă le consider corecte, atunci ceea ce mi-ai dat era plutoniu-186.

— Plutoniu-186? *Plutoniu-186?*

— Sarcina este +94. Masa este 186.

— Imposibil. Izotopul ăsta nu există. Nu poate exista.

— Asta ți-am zis și eu. Însă așa ies analizele.

— Păi, o astfel de situație lasă nucleul cu peste cincizeci de neutroni în minus. Nu poți avea plutoniu-186. Nu poți îngrămădi nouăzeci și patru de protoni într-un nucleu care are doar nouăzeci și doi de neutroni și să te aștepți să stea laolaltă măcar o trilionime de trilionime de secundă.

— Asta spuneam și eu, aprobă răbdător Tracy.

Hallam se opri să se gândească. Tungstenul dispăruse, iar izotopul său, tungsten-186, era stabil. Tungstenul-186 avea în nucleu 74 de protoni și 112 neutroni. Putea ceva să fi schimbat douăzeci de neutroni în douăzeci de protoni? Așa ceva trebuia să fie imposibil.

— Există semne de radioactivitate? întrebă el, căutând un drum care să-l scoată din labirint.

— M-am gândit și eu la asta, însă e stabil, replică tehnicianul. Perfect stabil.

— Atunci nu poate fi plutoniu-186.

— Asta zic și eu.

— Dă-mi-l, rosti resemnat Hallam.

Rămas singur, se așează și privi stupefiat sticluța. Izotopul de plutoniu cel mai apropiat de stabilitate era plutoniu-240, unde erau necesari 146 de neutroni pentru ca 94 de protoni să stea laolaltă cu o stabilitate parțială.

Ce putea face acum? Situația îl depășea și-i părea rău că o declanșase. La urma urmelor, avea realmente treabă de făcut, iar misterul acesta nu era de competența sa. Probabil Tracy făcuse vreo greșală stupidă, sau spectrometrul era defect, sau...

Ei și? Trebuia să uite totul!

Hallam nu putea face totuși asta. Mai devreme sau mai târziu, Denison avea să intre în biroul lui și, cu surâsul acela enervant, urma să întrebe de tungsten. Ce să-i spună? Putea răspunde: „Nu-i tungsten, exact așa cum ți-am zis!”

Cu siguranță, Denison ar fi întrebat: „Da? Și atunci, ce este?” și nimic de pe lume nu l-ar fi făcut pe Hallam să se expună ironiilor care ar fi urmat afirmației că este plutoniu-186. Trebuia să afle ce era și trebuia să se descurce singur. Evident, nu se putea încrede în nimeni.

Așa încât, peste două săptămâni, intră în laboratorul lui Tracy, cuprins de ceva ce poate fi descris ca o furie nebună.

— Ascultă, nu mi-ai spus că metalul ăla nu-i radioactiv?

— Care metal? replică automat Tracy, înainte să-și reamintească.

— Metalul căruia îi ziceai plutoniu-186.

— Aha. Păi, *era* stabil.

— La fel de stabil ca starea ta mintală. Dacă ăsta nu-i radioactiv, te poți apuca de altă meserie.

— Bine, se încruntă tehnicianul. Dă-l încoace să-l testăm.

Apoi exclamă:

— Să fiu al naibii! *Este* radioactiv. Nu mult, totuși este. Nu-mi dau seama cum de n-am observat...

— Și atunci, cum pot să mă încred în povestea cu plutoniu-186?

Misterul îl prinsese de acum pe Hallam. Devenise atât de exasperant, încât reprezenta un afront personal. Cel care schimbaseră sticlulețele sau conținutul lor, fie le mai schimbaseră o dată, fie concepușe un metal cu scopul precis de a-și bate joc de el. Oricum, era gata să răstoarne lumea ca să rezolve chestiunea, dacă așa trebuia... și dacă putea.

Era încăpățânat și avea o perseverență greu de descursat. Se duse direct la G.C. Kantrowitsch, aflat în ultimul an al remarcabilei sale cariere. Sprijinul lui era greu de obținut, dar, odată convins, nimic nu-l mai putea opri.

De fapt, peste două zile, Kantrowitsch năvăli surescitat în laboratorul lui Hallam.

— Ai atins cu mâna conținutul sticluleței?

— Nu prea.

— Nici să n-o faci. Emite pozitroni.

— Poftim?

— Cei mai energici pozitroni pe care i-am văzut... Iar cifrele tale despre radioactivitatea lui sunt prea mici.

— Mici?

— În mod clar. Și ceea ce mă intrigă este că radioactivitatea crește de la o măsurătoare la alta.

Bronowski scoase un măr din buzunarele adânci ale sacoului său și mușcă din el.

— Bun, l-ai văzut pe Hallam și te-a dat afară, după cum te așteptai. Ce urmează?

— Încă nu m-am hotărât. Orice ar fi, o să primească un șut în fundul ăla gras. Știi, îl mai întâlnisem o dată, cu ani în urmă, când am venit întâia oară aici; când credeam că-i un mare om. Un mare om... E cel mai mare escroc din istoria științei! A rescris istoria Pompei, a rescris-o aici... Lamont își atinse tâmpla. A ajuns să-și creadă propriile fan-tezii și luptă pentru ele cu o furie bolnavă. Este un pigmeu cu un singur talent – abilitatea de a-i convinge pe ceilalți că-i un gigant.

Lamont privi chipul lătăreț și indiferent al lui Bronowski și emise un hohot de râs forțat.

— În regulă, *asta* nu ajută la nimic și, oricum, ți-am mai povestit.

— De multe ori, încuviință Bronowski.

— Dar mă-nnebunește că toată lumea...